

29. 4. 2014

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Novinky v zastoupení podle NOZ

Rovněž v úpravě tradičního institutu, jako je zastoupení osoby při jejím právním jednání jinou osobou, můžeme nalézt nové prvky, o jejichž existenci je přinejmenším vhodné vědět. Za zmínku kupříkladu stojí konečně výslovně zákonem posvěcené opatrovnictví právnické osoby, ale i další drobné novinky, kterým je věnován tento článek.

Základ právní úpravy zastoupení je obsaženo v ustanoveních § 436 až 488 NOZ, přičemž je rozdělen na tři díly. Prvý z nich obsahuje obecná ustanovení, druhý ustanovení o smluvním zastoupení a třetí ustanovení o zákonném zastoupení a opatrovnictví. K tomu je nutné poznamenat, že ačkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že tato ustanovení obsahují komplexní úpravu zastoupení, opak je pravdou. Kupříkladu v § 49 a násl. NOZ se nalézá úprava zastoupení zletilého s duševní poruchou členem domácnosti, či v části druhé věnované rodinnému právu úprava poručenství a opatrovnictví dítěte, tj. zastoupení dítěte. Toto roztržštění právní úpravy, které spíše přispívá k interpretačním problémům a nepřehlednosti a jež bylo typické i pro předchozí občanské právo, se ani v NOZ bohužel nepodařilo odstranit.

Konflikt zájmů zástupce a zastoupeného

Obecná úprava, která je aplikovatelná jak na smluvní, tak na zákonné zastoupení a opatrovnictví, do značné míry vychází z předchozího občanského zákoníku. Za významnou novinku je třeba považovat odlišnou úpravu **situace, kdy jsou v rozporu zájmy zastoupeného se zájmy zástupce**. Dříve byla z důvodu ochrany zastoupeného kategoricky vyloučena možnost, aby ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného (přičemž tento rozpor musel reálně existovat), mohl být jeho zástupcem (§ 22 odst. 2 obč. zák.). Právní úkony, které byly učiněné v rozporu s tímto zákonným zákazem, byly považovány za absolutně neplatné (k tomu viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ve věci spis. zn. 21 Cdo 3694/2012 ze dne 24. září 2013)

Naproti tomu NOZ uplatňuje stejný kategorický zákaz pouze ve vztahu k zastoupení zákonnému, **u zastoupení smluvního existenci kolize zájmů zástupce a zastoupeného připouští**. Zcela logicky totiž nevidí v kolizi jejich zájmů problém tehdy, když zastoupený o této kolizi věděl nebo musel vědět.

Nezpůsobilost k zastupování pro kolizi zájmů způsobuje zřejmě jen relativní neplatnost, které se musí (především) zastoupený dovolat. NOZ mu (a každému, kdo by se nezpůsobilosti k zastupování chtěl dovolat) v této souvislosti usnadňuje úlohu, když zakládá (vyvratitelnou) právní domněnku, dle níž je dán rozpor mezi zájmy zastoupeného a zástupce, pokud zástupce jedná za třetí osobu nebo jedná ve vlastní záležitosti. Osobě dovolávající se nezpůsobilosti k zastupování tedy bude stačit

prokázat, že zástupce jednal ve vlastní záležitosti nebo že současně jednal za třetí osobu, a na protistraně bude, aby prokázala, že v konkrétním případě rozpor mezi zájmy zastoupeného a zástupce neexistoval.

Zbývá dodat, že NOZ i v úpravě zastoupení zdůrazňuje ochranu dobré víry, a to u třetí osoby, která jednala se zástupcem. Zastoupený se proto nemůže dovolat existence kolize mezi svými zájmy a zájmy zástupce, pokud třetí osoba o této okolnosti nemohla objektivně vědět.

NOZ rozšiřuje oproti předchozí právní úpravě výjimky z pravidla, že zástupce musí jednat osobně. Dalším zástupcem (substitutem) se totiž může zástupce nechat zastoupit nejen tehdy, když se na tom dohodl se zastoupeným a (mlčky) kdy to stanoví zákon, ale také tehdy, vyžaduje-li to nutná potřeba. Ve všech těchto případech ovšem zástupce odpovídá za řádný výběr svého substituta.

Exces zastoupení

Obecná úprava je zakončena normami věnovanými excessu zastoupení, tedy situacím, kdy zástupce překročí rozsah svého oprávnění jednat za zastoupeného. V NOZ lze v této souvislosti odlišit tři režimy, a to všeobecný, smluvní a podnikatelský. Ve všeobecném režimu platí, že zastoupený je vázán právním jednáním zástupce, který překročil rozsah svého oprávnění, **pouze tehdy, pokud takové překročení bez zbytečného odkladu schválí**. Absence včasného souhlasu zastoupeného má za následek, že osoba, která právně jednala za jiného, je z tohoto právního jednání zavázána sama s tím, že jen osoba, která byla v dobré víře, že zástupce je oprávněn příslušným způsobem jednat za zastoupeného, může na jednajícím požadovat splnění sjednaného závazku nebo náhradu škody. Zbývá dodat, že tato pravidla platí i tehdy, kdy jednající nedisponuje žádným oprávněním zastupovat osobu, za kterou jednal.

Ve smluvním režimu byla převzata pravidla z dříve účinné právní úpravy, která jsou založena na **zcela opačném principu než všeobecný režim**. Pokud zmocnitel při překročení jednatelského oprávnění zmocněncem neoznámí bez zbytečného odkladu osobě, se kterou zmocněnec právně jednal, že s tímto jednáním nesouhlasí, platí totiž, že souhlas k takovému právnímu jednání dal. Na jeho ochranu se fikce schválení právního jednání zmocněnce neuplatní tam, kde osoba, se kterou zmocněnec právně jednal, měla a mohla z okolností bez pochybností poznat, že zmocněnec zástupčí oprávnění zjevně překračuje. S ohledem na to, že tato osoba musí poznat, že jde o zjevné překročení jednatelského oprávnění, a znalost této osoby o tom musí být nepochybná, však situací, kdy se tato fikce neuplatní, zřejmě příliš mnoho nebude.

Tradičně **nejpřísnější režim se aplikuje u excessu ze zastoupení, je-li zastoupeným podnikatel**. Při překročení jednatelského oprávnění je totiž podnikatel takovým jednáním zavázán, ledaže by třetí osoba o tomto překročení vzhledem k okolnostem věděla nebo musela vědět (§ 431 NOZ). Pokud tedy osoba právně jednající za podnikatele překročí své zástupčí oprávnění, bude na podnikateli, který nebude mít zájem na tom, aby byl takovým jejím jednáním vázán, aby prokázal vědomost nebo nutnost vědomosti třetí osoby o tomto překročení.

Novinky u smluvního zastoupení

Smluvní zastoupení nebylo v novém občanském zákoníku příliš modifikováno, z praktických důvodů je vhodně věnovat pozornost drobné změně úpravy týkající se náležitostí formy plné moci. Stejně jako za předchozího občanského zákoníku i podle NOZ platí, že plná moc musí být písemná, netýká-li se jen určitého právního jednání.

Nad tento zákonný požadavek judikatura dříve dovodila, že tam, kde má být plná moc udělena za účelem učinění právního úkonu, pro který je vyžadována písemná forma spolu s úředně ověřeným

podpisem, musí být i podpis zmocnitele na plné moci úředně ověřen. Tyto judikatorní závěry byly poměrně neprakticky převzaty poslední větou ustanovení § 441 odst. 2 NOZ, dle které musí být plná moc udělena v takové zvláštní formě, která je vyžadována pro právní jednání, jež má být na základě této plné moci vykonáno. Z tohoto ustanovení totiž vyplývá nejen to, že tam, kde musí být listina zachycující právní jednání opatřena úředně ověřeným podpisem jednajícího, je třeba, aby plná moc umožňující zastoupení při takovém právním jednání byla opatřena úředně ověřeným podpisem zmocnitele, ale též i to, že **je-li pro právní jednání vyžadována forma veřejné listiny, musí být v této formě udělena i plná moc.**

Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti č. 12 v této souvislosti řeší otázku, jakou formu musí mít plná moc k zastoupení společníka na valné hromadě a jediného společníka při přijímání rozhodnutí při výkonu působnosti valné hromady tam, kde je o rozhodnutích valné hromady či jediného společníka sepisován notářský zápis. Ačkoliv dle textu NOZ by v těchto případech musela být plná moc udělena ve formě notářského zápisu, dle předmětného výkladového stanoviska postačuje, aby pro tyto případy byla plná moc udělena v písemné formě. **V praxi však zatím právní závěry tohoto výkladového stanoviska bohužel respektovány nejsou.** Notáři z důvodu opatrnosti totiž většinou vyžadují i ve všech těchto případech v souladu s doslovným zněním ustanovení § 441 odst. 2 NOZ plné moci udělené ve formě notářského zápisu, což má různé negativní důsledky. Osoby, které se předtím nechávaly při těchto standardních úkonech v životě obchodních společností zastoupit svým právním zástupcem na základě plné moci opatřené úředně ověřeným podpisem, který mohly získat na jakékoliv pobočce CzechPoint, nyní musí přímo k notáři. Za těchto okolností je však pro ně mnohdy jednodušší, aby se k němu dostavily za účelem sepsání notářského zápisu o rozhodnutích valné hromady samotné, než aby jej navštívily za účelem podpisu plné moci. Institut zastoupení tak v této souvislosti do značné míry ztrácí svůj smysl. Pro společnosti, které zmocňují velké skupiny zaměstnanců ke svému zastupování při sepisování notářských zápisů (např. banky), to pak zpravidla znamená značné navýšení nákladů na pořízení příslušných plných mocí.

Nastalá situace tak jednoznačně volá po tom, aby byla provedena změna komentovaného ustanovení NOZ tak, aby k zastupování společníka nebyla plná moc ve formě notářského zápisu třeba. Dokud k této změně nedojde, nezmění se s největší pravděpodobností ani počáteční přístup ze strany notářů v této věci.

Pro úplnost zbývá podotknout, že požadavky na formu plné moci je třeba posuzovat odlišně u cizinců. Podle § 44 odst. 2 ve spojení s odst. 4 zákona č. [91/2012](#) Sb., o mezinárodním právu soukromém, postačí pro zachování formy plné moci, vyhovuje-li její forma právnímu řádu platnému mimo jiné v místě, ve kterém má zmocnitel své sídlo nebo obvyklý pobyt nebo ve kterém byla plná moc vystavena. Pokud podle některého z těchto právních řádů nemusí být plná moc udělena ve formě notářského zápisu, není plná moc v takové formě třeba ani pro zastupování takového cizince na území České republiky.

V rámci smluvního zastoupení je upravena též prokura. Jelikož té byl zevrubně věnován kupříkladu článek JUDr. Celerýna s názvem „Možnost efektivnější kontroly poboček zahraničních společností díky novým pravidlům prokury“, publikovaný na tomto portálu dne 15. dubna 2014, nebude podrobněji komentována.

Zákonné zastoupení a opatrovnictví

Na rozdíl od svého předchůdce rozlišuje NOZ mezi zákonným zastoupením, které vzniká přímo ze zákona, a opatrovnictvím, které je založeno rozhodnutím soudu. Z této pasáže NOZ je třeba zdůraznit zejména zakotvení **opatrovnictví právnické osoby**. Do konce loňského roku bylo totiž diskutabilní, zda lze právnické osobě opatrovníka ustanovit. Starý občanský zákoník o této otázce

mlčel, a tak nezbylo než si cestu k tomuto institutu prokřestit v judikatuře. Za nejvýznamnější lze v tomto směru jistě označit nálezy Ústavního soudu ČR ve věci spis. zn. I. ÚS 2457/07 ze dne 13. března 2008, který zcela schválil postup soudů spočívající v ustanovení opatrovníka akciové společnosti, jejíž představenstvo nebylo schopné pro spory mezi svými členy jednat jménem společnosti.

Ustanovení § 486 odst. 1 NOZ však již výslovně umožňuje **ustanovení opatrovníka právnické osobě, u níž je ho třeba pro správu jejích záležitostí nebo hájení jejích práv**. Jeho ustanovení bude přicházet v úvahu zejména tam, kde právnická osoba nebude mít statutární orgán, který by ji zastupoval, nebo statutární orgán sice mít bude, ale ten bude naprosto nečinný nebo kde budou existovat spory mezi jeho členy, a statutární orgán tak nebude schopen vůbec jednat za právnickou osobu, jako tomu bylo ve výše uvedeném případě. Na tyto situace ostatně výslovně pamatuje též ustanovení § 165 NOZ, dle jehož odstavce 2 je navíc možné ustanovení opatrovníka právnické osobě též tehdy, když jsou zájmy člena statutárního orgánu v rozporu se zájmy právnické osoby a není nikdo jiný, kdo by právnickou osobu zastupoval. Posledně citovaná norma míří na situace, kdy osoba zamýšlí uzavřít smlouvu s právnickou osobou, kterou jako statutární orgán zastupuje. Lze jí ovšem využít i tehdy, kdy statutární orgán způsobí obchodní společnosti újmu, avšak nebude existovat jiná osoba, která by zastupovala společnost při vymáhání náhrady této újmy na statutárním orgánu. Nabízí se tak rovněž zajímavý nástroj věřiteli společnosti poškozené statutárním orgánem ke zvýšení tlaku na jeho osobu. Vedle toho, že na něm může vymáhat svou pohledávku za společností z titulu jeho zákonného ručení ve smyslu § 159 odst. 3 NOZ, se věřitel může rovněž domáhat u soudu, aby ustanovil společnosti opatrovníka za účelem vymáhání náhrady újmy na statutárním orgánu.

Pro zajímavost zbývá dodat, že NOZ upravuje vedle opatrovnictví osoby, jejíž totožnost není vůbec známa, opatrovnictví osoby, která je sice svéprávná, ale ze zdravotních důvodů není schopna zařizovat své záležitosti, též institut opatrovnické rady, která má být orgánem složeným z příbuzných a přátel osoby, které byl ustanoven opatrovník, a jejímž úkolem má být kontrola činnosti opatrovníka. Byť je těmto institutům věnováno v NOZ poměrně dost prostoru, nelze předpokládat, že by v praxi našly širšího uplatnění.

Závěr

Regulace zastoupení osob obsažená v novém občanském zákoníku není převratná, přesto obsahuje řadu novinek. Vedle zpřesnění terminologie lze především jmenovat výslovnou zákonnou úpravu opatrovnictví právnické osoby, které se díky tomu zřejmě začne mnohem více využívat. Pozornost si jistě zaslouží také modifikovaná úprava překročení rozsahu zástupčího oprávnění a změna zákonných požadavků na formu plné moci, neboť dle nich je v řadě případů (včetně např. zastupování společníků společností na valných hromadách) třeba, aby plná moc byla udělena ve formě notářského zápisu. Za revoluční, avšak v budoucnu zřídka využívanou považovat úpravu tzv. opatrovnické rady či ustanovení opatrovníka člověku svéprávnému, který ovšem není z důvodu svého nepříznivého zdravotního stavu způsobilý spravovat své záležitosti.

Mgr. Michal Červinka,

advokát

[Mališ Nevrkla Legal, advokátní kancelář, s. r. o.](#)

Longin Business Center
Na Rybníčku 1329/5
120 00 Praha 2

Tel.: +420 296 368 350

Fax: +420 296 368 351

e-mail: law.office@mn-legal.eu

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)